

در گذشتگان

آیت الله مرعشی

فقیه معظم حضرت آیت الله حاج سید مهدی مرعشی - قدس سره - یکی از علمای مشهور و بزرگ حوزه علمیه قم به شمار می رفت که نسب شریفش با ۲۷ واسطه به ابومحمد الحسن المحدث، فرزند حسین الاصغر، فرزند امام زین العابدین (ع) می رسید.

فقید سعید در سحرگاه جمعه نیمه شعبان ۱۳۳۷ ق (۱۲۹۷ ش) همراه و توأم با برادرش مرحوم آیت الله حاج سید کاظم مرعشی در نجف اشرف و در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش مرحوم آیت الله حاج سید محمدرضا مرعشی رفسنجان‌ی (۱۲۹۸-۱۳۴۲ ق) یکی از فضلا و مدرسین حوزه نجف و از شاگردان آیات عظام آخوند خراسانی، سید محمد کاظم یزدی و شیخ الشریعه اصفهانی بود (شیخ آقا بزرگ تهرانی، نقباء البشر، ج ۲،

ص ۷۴۲) و نیایش علامه حاج سید محمدباقر مرعشی هم یکی از شاگردان شیخ انصاری به شمار می رفت، که پس از نیل به درجه اجتهاد به رفسنجان بازگشت و اکنون مزارش در روستای علی آباد مورد زیارت مردم است.

معظم له در شش سالگی (۱۳۴۳ ق) و پس از وفات پدر بزرگوارش، همراه با مادر مکرمه اش (دختر عالم جلیل سید اسدالله طبیب شیرازی - برادر میرزای بزرگ شیرازی) به علی آباد رفسنجان آمد و به تحصیل علوم جدید پرداخت تا آن که در ۱۳۵۳ ق به همراه برادرش به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد و مقدمات و ادبیات را نزد آیت الله شیخ جعفر صبوری قمی و مطول و شرح لمعه را نزد آیت الله بهاء الدینی و آیت الله مرعشی نجفی فراگرفت. سپس سطوح عالی را نزد آیات عظام گلپایگانی (کفایه)، محقق داماد (مکاسب) و شیخ محمدعلی حائری کرمانی (رسائل و مکاسب)، حاج شیخ مهدی امامی مازندرانی (حکمت و فلسفه)، حاج سید محمدباقر قزوینی (تفسیر قرآن) به خوبی فراگرفت و آماده حضور در دروس خارج فقه و اصول شد. وی این دروس را از سال ۱۳۶۴ ق به همراه برادر گرامی اش از محضر آیات عظام آقای بروجردی، سید محمدتقی خوانساری، سید صدرالدین صدر، سید محمد حجت کوهکمری، میر سید علی یشربی کاشانی - که استفاده فراوانی از درس و بحث این عالم بزرگوار

چه در قم و چه در کاشان نمود - فراگرفت. معظم له همراه با برادر بزرگوارش در سال ۱۳۷۰ ق رهسپار حوزه علمیه نجف اشرف شد و هر دو به مصاهرت آیت الله العظمی سید عبدالهادی شیرازی نائل آمدند و به مدت ده سال به درس ایشان (و چند صباحی به درس فقه آیت الله شیخ حسین حلّی) حاضر شد و همزمان به تدریس سطوح عالی و شرح منظومه پرداخت و پس از چند سال تدریس خارج فقه و اصول را آغاز کرد و شاگردانی را پرورش داد. در سال ۱۴۰۰ ق (۱۳۵۹ ش) به قم آمد و به تألیف و تدریس علوم اهل بیت (ع) اشتغال ورزید. او در این مدت دو دوره کامل اصول و دو دوره مکاسب (محرمه، بیع و خیارات) و قواعد فقهیه را تدریس نمود. از آیت الله حاج سید محمدتقی خوانساری اجازه اجتهاد و از آیات عظام میرزا عبدالهادی شیرازی، شیخ آقا بزرگ تهرانی و نجفی مرعشی هم اجازه روایت حدیث داشت. در نجف اشرف هر روز به زیارت امیرالمؤمنین (ع) و در قم هر روز به زیارت حرم حضرت معصومه مشرف می شد و مقید به حضور در نماز جماعت اکابر و مشایخ از جمله آیت الله خویی در مسجد خضراء نجف و نماز امام خمینی در مسجد شیخ انصاری و نماز آیت الله اراکی در قم بود، هر روز زیارت عاشورای خواند و چندین جزء قرآن را قرائت می کرد. آثار علمی اش عبارتند از:

۱. توضیح المسائل؛ ۲. مناسک

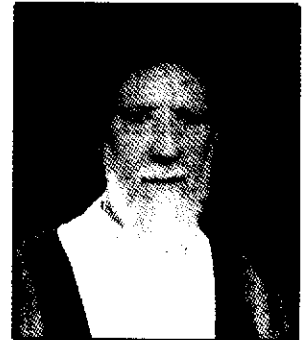
حج؛ ۳. منهاج المتقین؛ ۴. حاشیه عروة الوثقی؛ ۵. شرح کفایة الاصول؛ ۶. تقریرات درس آیت الله حجت (بیع)؛ ۷. تقریرات درس آیت الله بروجردی.

(با استفاده از کتاب اعلام الامامیه نوشته سید محمد مجتهدی نجفی)

سرانجام آن فقیه بزرگ پس از عمری تلاش در راه اعتلای دین در ۸۹ سالگی در روز جمعه ۱۸ شعبان المعظم ۱۴۲۶ ق (۱۳۸۴) بدرود حیات گفت و پیکر پاکش روز یکشنبه (۲۰ شعبان) با حضور هزاران نفر از علما و فضلالی حوزه علمیه تشییع و پس از نماز آیت الله صافی گلپایگانی در مسجد طباطبایی حرم مطهر حضرت معصومه به خاک سپرده شد.

*

آیت الله کوکبی

فقیه معظم حضرت آیت الله آقای حاج سید ابوالقاسم کوکبی یکی از علمای بزرگ حوزه علمیه قم به شمار می رفت.

فقید سعید در سال ۱۳۰۴ ش (۱۳۴۴ ق) در تبریز در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش مرحوم حجت الاسلام حاج سید علی اصغر باغمیشه ای یکی از شاگردان آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری و از علمای محل خویش بود. معظم له در کودکی در مکتب خانان میرزا فرج الله تبریزی به فراگیری قرآن و نهج البلاغه و ادبیات عرب و عجم پرداخت و سپس در

نوجوانی در مدرسه طالبیه به فراگیری سطوح و تکمیل ادبیات و معانی و بیان پرداخت و پس از آن در حدود سال ۱۳۲۰ ش به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد و تحت اشراف آیت الله حجت کوه کمری به تحصیل سطوح عالی مشغول شد.

شرح لمعه را از آقا میرزا مهدی صادقی تبریزی، رسائل را از میرزا محمد مجاهدی و مکاسب و کفایه را از آیت الله حاج سید محمد محقق داماد فراگرفت و پس از آن در درس خارج فقه و اصول آیات عظام آقای بروجردی و آقای حجت و درس حکمت و فلسفه آیت الله علامه طباطبائی حاضر شد و مبانی علمی خویش را استوار ساخت و همزمان به تدریس شرح لمعه و رسائل اشتغال داشت. سپس در حدود سال ۱۳۷۲ ق به

نجف اشرف مهاجرت کرد و به درس های آیات عظام حکیم، خوئی، شاهرودی، سید عبدالهادی شیرازی و میرزا باقر زنجانی حاضر شد و درس های هر یک و مثنی و روش آنان را آموذ و سپس منحصراً به فراگرفتن فقه و اصول از آیت الله العظمی خوئی و درس فقه از آیت الله العظمی حکیم پرداخت و تا پایان مدت اقامت خویش در نجف لحظه ای از آن درس ها را از کف نگذاشت. او همزمان با تحصیل به تألیف و تدریس پرداخت و شاگردان بسیار پرورش داد. او در آن زمان با نگارش و چاپ کتاب مبانی الاستنباط - تقریرات درس آیت الله خوئی - شهرتی بسزا کسب کرد و مورد تجلیل استادش قرار گرفت و نامش به عنوان یکی از فضلا و مدرّسین مشهور در حوزه علمیه طنین افکن شد. در سال ۱۳۹۲ ق بر اثر فشارهای رژیم بعث عراق به شهر مقدس قم مهاجرت کرد و به تألیف و تدریس و ترویج شعائر دینی اشتغال ورزید و پس از وفات آیت الله

خوئی بود که رساله عملیه اش به چاپ رسید و گروهی از مؤمنان آذربایجان در تقلید به ایشان رجوع کردند. آثار علمی چاپ شده معظم له عبارتند از:

۱. توضیح المسائل؛ ۲. مناسک حج؛ ۳. حاشیه بر عروة الوثقی؛ ۴. مبانی الاستنباط (۲ ج)، تقریرات درس اصول آیت الله خوئی، بحث قطع و ظن، استصحاب و تعادل و تراجیح و اجتهاد و تقلید).

و آثار غیر چاپی اش هم عبارتند از:

۱. حاشیه بر مکاسب؛ ۲. کتاب الطهاره؛ ۳. کتاب الحج؛ ۴. تقریرات درس اصول آیت الله خوئی (دوره کامل)؛ ۵. تقریرات درس فقه آیت الله خوئی (طهارت، صلاة، بیع و خیارات، مکاسب محرمه، رضاع)؛ ۶. قواعد فقهیه.

آن فقیه بزرگ پس از عمری تلاش در راه اعلائی کلمه دین در هشتاد سالگی در روز سه شنبه ۲۹ آذر ۱۳۸۴ ش، پس از یک بیماری بدرود حیات گفت و پیکر پاکش پس از تعطیل دروس مراجع تقلید در روز چهارشنبه ۳۰ آذر (۱۸ ذی القعدة ۱۴۲۶ ق) با تشییع باشکوه و تجلیل فراوان و نماز آیت الله میرزا جواد تبریزی بر آن در قبرستان ابو حسین به خاک آر میزد.

*

آیت الله آل خلیفه

حضرت آیت الله آقای شیخ حسین آل خلیفه احسائی میرزی از علما و فقهای مشهور منطقه احساء به شمار بود.

«آل خلیفه» یکی از بیوت مشهور علمی در منطقه احساء و قطیف است که از آن علمای بزرگ برخاسته اند (از جمله: علامه شیخ محمد، علامه شیخ صالح، علامه شیخ محسن، علامه شیخ عبدالله بن شیخ محسن و شیخ صادق بن شیخ محمد) و منطقه احساء را به نور علم و دانش و فقاقت و ادب شیعی روشن ساخته اند.

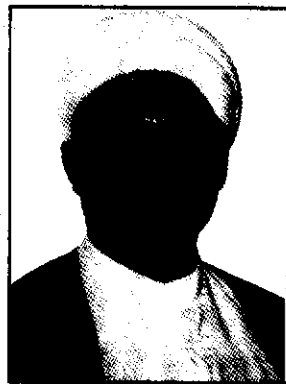
فقید سعید در حدود سال ۱۳۲۵ ق در شهر مُبَرَز در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش فقیه بزرگوار آیت الله شیخ محمد آل خلیفه (بن شیخ حسین بن محمد) و مادرش علویه جلیله صبیبه آیت الله سید هاشم موسوی آل سلمان بود. وی پس از دوران کودکی، مقدمات و ادبیات را نزد شیخ محمد سعد (م ۱۳۵۲ ق) و سید محمد العلی (م ۱۳۸۸ ق) فراگرفت. سپس در سال ۱۳۴۹ ق همراه با برادرش حجت الاسلام شیخ صادق آل خلیفه (درگذشته یازدهم جمادی الاول ۱۴۱۳ ق) به نجف اشرف کوچید و سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات سید محمدباقر شخص (م ۱۳۸۱ ق) و سید ناصر احسانی (م ۱۳۵۸ ق) فراگرفت و پس از آن در درس های آیات عظام شاهرودی، حکیم و خوبی حاضر شد و مبانی علمی اش را استوار ساخت و همزمان به تدریس سطوح عالیہ و پرورش شاگردانی چون علامه شیخ باقر شریف قرشی، علامه شیخ هادی قرشی، علامه شیخ حسین فرج آل عمران و شیخ احمد آل عصفور پرداخت.

در سال ۱۳۶۰ ق به زادگاهش بازگشت و پس از سالیانی اقامت در ۱۳۶۴ ق برای بار دوم به نجف بازآمد و به مدت هفده سال (تا ۱۳۸۱ ق) به تحصیل و تکمیل علوم و تدریس و تألیف پرداخت تا در همین سال با اخذ اجازات متعدد، به عنوان وکیل مطلق مراجع تقلید نجف به زادگاهش بازگشت و به خدمات دینی پرداخت و حوزه علمی پررونقی را به راه انداخت و بسیاری از طلاب قظیف و احسا را تربیت نمود (مانند مرحوم سید محمد الناصر، سید ناصر آل سلمان، سید طاهر آل سلمان، سید احمد آل سلمان، شیخ علی قظیفی، سید محسن ال سلمان). او علاوه بر تدریس با جدیت به احیای شعائر (اقامه جماعت در هر سه وقت، اقامه مجالس عزا و جشن

برای اهل بیت (ع)، منبر و موعظه، پاسخ به نیازها و رفع مشکلات مؤمنان) پرداخت و با اخلاق خوش و پاکی نفس و صفای سریرتش به عنوان پیشوایی محبوب در منطقه احساء به شمار می رفت. نقشی بزرگ در حرکت علمی و دینی منطقه برعهده داشت و به دلیل اشتغالات فراوانش کمتر به تألیف پرداخت و از سر تواضع از نام بردن و نشان دادن نوشته هایش به دیگران خودداری می کرد. برخی از آثارش عبارتند از:

- تقریرات درس اصول آیت الله شاهرودی؛
- تقریرات درس فقه آیت الله حکیم؛
- تقریرات درس فقه و اصول آیت الله خوبی.
- آن فقیه بزرگوار، در جمادی الثانی ۱۴۲۶ ق در یکصد سالگی بدروند زندگی گفت و پس از تشییع در زادگاهش به خاک سپرده شد و در غم فقدهاش مجالس متعدد برگزار و اشعار گوناگون سروده شد. (هاشم محمد الشخص، اعلام هجر، ج ۱، ص ۵۱۴-۵۱۹).

حجت الاسلام حسون

محقق و پژوهشگر نامی حضرت حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ فارس الحسون (تبریزیان) یکی از فضیلات پر تلاش حوزه علمیه قم بود. آن مرحوم در ماه شوال ۱۳۸۷ ق در نجف اشرف به دنیا آمد و پس از دوران دبستان و دبیرستان بر اثر ظلم نظام بعثی

عراق در ۱۴۰۵ ق همراه با خانواده اش به مشهد مقدس کوچید و ادبیات عرب را نزد علامه سید حسن حجت هاشمی آموخت و پس از مهاجرت به قم بقیه ادبیات را نزد علامه شیخ محمد علی مدرس افغانی تکمیل نمود و سطوح عالیہ را هم در محضر حضرات آیات سید احمد مددی، شیخ محمدباقر ایروانی و شیخ مصطفی اعتمادی فراگرفت. آن گاه به درس خارج آیات وحید خراسانی و میرزا جواد تبریزی حاضر شد و بهره های فراوان بر گرفت. اما تمام ذوق و شوقش در احیای تراث و تحقیق مخطوطات بود، لذا ملازم علامه فقید سید عبدالعزیز طباطبایی شد و از روش او الگو برگرفت و کتاب های متعدد را تحقیق و به عالم مطبوعات عرضه کرد. وی از حضرات آیات مرعشی نجفی، گلپایگانی اجازه روایت حدیث داشت و در کنگره های علمی امام رضا (ع)، شیخ مفید، کتاب و کتابخانه در اسلام شرکت داشت و برای شناسایی کتب و نسخه های خطی به کشورهای ترکیه، سوریه، لبنان، هند، عربستان، مراکش، مصر، اردن، کویت، امارات و لندن مسافرت نمود و با علمای بلاد آشنا شد و تجربیات فراوان کسب کرد. در قم مؤسسه قائم آل محمد (ع) و مرکز الابحاث العقائدية (زیر نظر دفتر آیت الله العظمی سیستانی) را تأسیس نمود و با مسلمانان سراسر جهان به تبادل علمی و فرهنگی پرداخت و اشراف علمی بر مجموعه های «علی مائدة الکتاب والسنة»، «علی مائدة العقيدة»، «من فیض الغدير» و دیگر کتب داشت و ده ها کتاب فکری و عقیدتی را منتشر ساخت و ده ها نفر را به تشیع نزدیک ساخت و از گمراهی نجات داد. او در اقدام دیگری - با پشتیبانی و همکاری دفتر آیت الله سیستانی - ستاد تجهیز

نورالدین شهرستانی و شیخ اسماعیل جابلقی و شرح منظومه را از حکیم الهی قمشه ای و شرح اشارات و شرح چغمینی را هم از آیت الله میرزا ابوالحسن شعرانی فراگرفت و سپس در ۱۳۷۳ ق همراه با پدر، از تهران به قم عزیمت کرد و با جدیت و تلاش فراوان به درس های فقه و اصول آیات عظام آقای بروجردی، پدر بزرگوارش و امام خمینی و درس اسفار و تمهید القواعد و شفا و تفسیر علامه طباطبایی شرکت جست و بهره های فراوان برد و پس از وفات والد معظمش به درس های فقه و اصول آیات عظام گلپایگانی، محقق داماد، میرزا هاشم آملی و اراکی حاضر شد و مبانی علمی اش را استوار ساخت. معظم له در کنار تحصیل، به تألیف و تدریس و اقامه جماعت (در مسجد سلماسی، از سال ۱۳۸۹ ق) پرداخت و آثار فراوانی از خود به یادگار نهاد. آن عالم بزرگوار از علمای بسیار اجازه اجتهاد و روایت داشت و از سال ۱۳۹۵ ق به تدریس خارج فقه و اصول پرداخت و شاگردانی را پرورش داد و رساله عملیه اش نیز در سال ۱۴۱۸ ق به چاپ رسید. وی عالمی متین و متواضع، خوش اخلاق و خوش گفتار بود و با روی باز از واردین استقبال می کرد.

آثار چاپی اش عبارتند از:

۱. جواهر الاصول (۴ ج)، تقریرات درس اصول امام خمینی؛
۲. الدر النضید فی شرح الاجتهاد والتقلید (۲ ج)؛
۳. لب البلباب فی طهارة اهل الكتاب؛
۴. طلوع الفجر فی الدلیالی المقمرة؛
۵. توضیح المسائل.
- و کتاب های غیر چاپی اش هم عبارتند از:
۶. مناسک حج ۷. کتاب الطهارة
۸. کتاب الصلاة ۹. حاشیه بر رسائل و مکاسب و کفایه ۱۰. تقریرات درس آیت الله بروجردی (بحث های صلاة،

العباد، علامه حلی (چاپ نشده)؛

۱۵. مکتبه العلامة الحلی، سید عبدالعزیز طباطبایی؛
۱۶. بصائر الدرجات، محمد بن حسن الصفاقرمی (چاپ نشده)؛
۱۷. رساله تقیه، شیخ انصاری؛
۱۸. المآثم الحسینی، سید شرف الدین؛
۱۹. عبد الغدیر فی الاسلام، علامه امینی. سرانجام آن عنصر تلاش و کوشش در اوج فضل و تقوا بر اثر سانحه تصادف در ۳۸ سالگی در روز پنجشنبه ۷ جمادی الثانی ۱۴۲۶ ق بدرود حیات گفت و پیکر پاکش پس از تشییع با شکوه و نماز آیت الله وحید خراسانی بر آن در قبرستان شیخان قم به خاک آرمید.

*

آیت الله مرتضوی لنگرودی

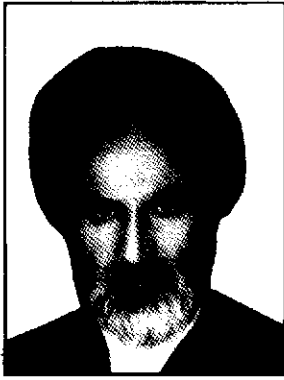
فقیه معظم حضرت آیت الله آقای حاج سید محمد حسن مرتضوی لنگرودی، یکی از فقها و علمای مشهور حوزه علمیه قم به شمار می رفت.

فقیه سعید در ۲۳ صفر ۱۳۵۰ ق (۱۳۱۰ ش)، در نجف اشرف، در بیت علم و فضیلت زاده شد و پدرش او را به «عبد الامیر» ملقب ساخت. پدرش مرحوم آیت الله (آقای حاج سید مرتضی حسینی لنگرودی (۱۳۰۶-۱۳۸۱ ق) یکی از بزرگان حوزه نجف و از فقها و علمای مشهور حوزه علمیه قم و از اکابر شاگردان آیات عظام نائینی، عراقی، سید ابوالحسن اصفهانی و شیخ جواد بلاغی بوده است (گنجینه دانشمندان، ج ۲، ص ۲۴۸-۲۵۰؛ آثار الحجة، ج ۲، ص ۷۴). معظم له، در سال ۱۳۶۱ ق همراه با پدر بزرگوارش از نجف به تهران آمد و در مدرسه حاج ابوالفتح - که به دست پدرش احیاء و آباد شده بود - به فراگیری ادبیات و سطوح پرداخت و سطوح عالی را هم نزد پدرش و علمای تهران مانند حضرات آیات سید

کتابخانه های عتبات عالیات را تشکیل داد و کتابخانه آبرومندی در صحن حرم امیرالمؤمنین (ع) بنیاد نهاد. تألیفاتش عبارتند از:

۱. وسیلة المحبین الی زیارة المقربین؛
۲. السید هاشم البحرانی، حیاته، کتبه، مکتبه؛
۳. الخصوم و شبهاتهم ضد مذهب اهل البیت (ع)؛
۴. المجازر و التعصبات الطائفية فی عهد المفید؛
۵. مجموعه مقالات (در مجله میقات الحج و جاهای دیگر).
- و آثار غیر چاپی او از این قرار است:
۱. الامام الکاظم (ع) عند اهل السنة؛
۲. المتقی من مخطوطات مکتبات الهند؛
۳. الجامع فی زیارة الامام الرضا (ع)؛
۴. الجهاد الابتدائی؛
۵. الشطرنج.
- و کارهای تحقیقی اش هم عبارتند از:
۱. ارشاد الاذهان، علامه حلی، ۲ ج؛
۲. القواعد الجليلة فی شرح الرسالة الشمسية، علامه حلی؛
۳. نهج البلاغه، شریف رضی؛
۴. تقریب المعارف، ابوالصلاح حلبی؛
۵. الروضة البهیة - شرح لمعه، ۴ ج؛
۶. الملهوف علی قتلی الطفوف، سید بن طاوس؛
۷. سعد السعود، سید بن طاوس؛
۸. تأویل ما نزل من القرآن فی النبی وآله، ابن الجحام؛
۹. المقام الأسنی فی شرح الاسماء الحسنى، شیخ ابراهیم کفعمی؛
۱۰. محاسبة النفس، کفعمی؛
۱۱. المسائل العشر فی الغیبة، شیخ مفید؛
۱۲. زینب الكبرى، شیخ جعفر نقدی؛
۱۳. استقصاء النظر فی البحث عن القضاء والقدر، علامه حلی؛
۱۴. واجب الاعتقاد، علی جمیع

آیه الله مسیح موسوی

مرحوم آیت الله حاج آقا مسیح موسوی یکی از علمای اصفهان به شمار بود. فقید سعید در ۲۵ خرداد ۱۳۱۱ ش در فریدن اصفهان به دنیا آمد. وی از دوران کودکی تا گرفتن مدرک سیکل قدیم در زادگاه خود به سر می برد و در هیجده سالگی وارد حوزه علمیه اصفهان گردید و دروس سطح را نزد حضرات آیات حاج شیخ محمدحسین فقیه و حاج شیخ محمدحسن نجف آبادی و حاج شیخ احمد فیاض فرا گرفت و خارج فقه و اصول را از حضرات آیات حاج آقا حسین خادمی، حاج آقا مصطفی مهدوی هرستانی، حاج شیخ عباسعلی ادیب و حاج شیخ حسن صافی آموخت و از بدو ورود آیت الله مظاهری در درس خارج فقه و اصول معظم له شرکت نمود. ایشان از سال ۱۳۴۱ به بعد یکی از مدافعین نهضت اسلامی امام خمینی (ره) بود و در این راه چندین بار به دست ساواک دستگیر و شکنجه گردید و حجره و منزل و مسجد ایشان پناهگاه مبارزان و مجاهدان و حامیان امام (ره) بود. در راه دفاع از انقلاب در دوران طاغوت مخارج بعضی از خانواده های زندانیان سیاسی و شهدا را تأمین می کرد و برای آگاهی از حال و روز آنها و دیدار از علمای تبعیدی به شهرهای طبس، خاش، خلخال و رفسنجان و شهرهای اطراف می رفت و در راه احیای دین به کارهای عام المنفعه از جمله

آملی و درس حکمت و تفسیر علامه طباطبایی شرکت جست و مبانی علمی اش را استوار ساخت. وی همزمان به تألیف و تدریس و اقامه جماعت (در مسجد جوادیه) و تبلیغ دین پرداخت و سفرهای متعدد تبلیغی به کشور هند و پاکستان نمود و در آنجا مجالس بسیار در شهرهای مختلف (مانند دهلی، بنارس، حیدرآباد، بمبئی، اکبرآباد و لکنئو) برپا ساخت و از حقانیت اسلام و تشیع دفاع کرد. دارای طبعی روان و قلمی شیوا و بیانی زیبا بود و آثار متعدد از خود به یادگار نهاد که عبارتند از:

۱. بازار دانش ۲. داستان پشیمان شدگان ۳. امشی به حشرات بهایی ۴. پاسخ به کتاب شهید جاوید ۵. گفتگوی عالم و صوفی ۶. اعجاز اسلام ۷. ارمغان هند و پاك ۸. گوهرهای گران در علم معانی و بیان ۹. توحید مرتضوی ۱۰. مناجات مرتضوی ۱۱. دیوان مرتضوی ۱۲. صدوده معمای اسلامی ۱۳. رساله در حجاب ۱۴. دستورات ارزنده ۱۵. پاسخ ما به گفته ها ۱۶. احسن الصراط ۱۷. شرح عبدالصاحب علی المکاسب (ج ۱)

و کتاب های غیر چاپی اش هم عبارتند از:

۱. قواعد العلم (صرف و نحو و منطق)
 ۲. لغات الوسائل ۳. ارمغان رمضان
 ۴. معالجات روحی ۵. سلاسل مرتضوی
 ۶. واعظان تکوینی ۷. ردیه و نصارا
 ۸. قدم هایی به آن سرا ۹. صندوق حسنات
 ۱۰. محشر شعرا ۱۱. تقریرات درس اساتید.
- سرانجام آن عالم بزرگوار در ۷۳ سالگی، در ۱۶ شعبان المعظم ۱۴۲۶ ق بدرود حیات گفت و پیکر پاکش در ۱۹ شعبان، تشییع و پس از نماز برادر بزرگوارش آیت الله سید محمدحسین لنگرودی، به وادی السلام نجف منتقل شد و در آن خاک پاك آرامید.

ناصرالدین انصاری قمی

طهارت، قضا) ۱۱. کتاب الاستصحاب ۱۲. تقریرات درس اصول امام خمینی (تبادل و تراجیح، اجتهاد و تقلید، قواعد فقهیه (قرعه، ید، اصالة الصحة، فراغ و تجاوز) ۱۳. تعلیقه بر عروة الوثقی ۱۴. الفوائد الرجالية ۱۵. مصباح الناسکین (در ادعیه و اعمال سال) ۱۶. نوادر الاثر فی ما يتعلق بالامام الثاني عشر ۱۷. علائم البلوغ ۱۸. الحجة العلیا فی ولاية الفقها ۱۹. وفيات الاعلام ۲۰. اللثالی المنشورة (کشکول عربی) ۲۱. اوراق یونان ۲۲. گیلان و دانش ۲۳. الاربعینات ۲۴. نوادر ابناء الاعلام. سرانجام آن فقیه بزرگوار پس از ۷۵ سال زندگی، در تاریخ جمعه ۵ ذی حجة الحرام ۱۴۲۶ ق (دی ۱۳۸۴) بر اثر سکنه درگذشت و پیکر پاکش در روز یکشنبه ۷ ذی حجة - سالروز شهادت امام باقر (ع) - با تشییع باشکوه و نماز آیت الله بهجت، در حرم مطهر حضرت معصومه به خاک سپرده شد.

*

آیت الله مرتضوی لنگرودی

مرحوم آیت الله حاج سید محمد مهدی مرتضوی لنگرودی، یکی از مؤلفین و علمای حوزه علمیه قم به شمار بود.

فقید سعید در دهم ذی الحجة ۱۳۵۲ ق، در نجف اشرف، در بیت علم و تقوا به دنیا آمد و ملقب به «عبدالصاحب» شد. پدر بزرگوارش آیت الله حاج سید مرتضی لنگرودی بود که در سال ۱۳۶۱ ق از نجف اشرف به همراه خانواده اش به تهران آمد و اداره و تدریس مدرسه حاج ابوالفتح را بر عهده گرفت و فرزندانش - از جمله آن فقید را به فراگیری علوم دینی تشویق نمود و آن مرحوم نیز در تهران سطوح عالی را فراگرفت. سپس در ۱۳۷۳ ق به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد و در درس های آیات عظام بروجردی، امام خمینی، گلپایگانی، شریعتمداری، میرزا هاشم

احداث مساجد و وضوخانه و سایر اماکن عمومی اقدام می کرد و به جهت تبلیغ دین و ارشاد مردم سخت ترین مشکلات را به جان و دل می خرید. از محبان راستین و حقیقی اهل بیت عصمت و طهارت بود و از قدیم الایام در دهه های عاشورا مجالس روضه خوانی در منزلش برپا می نمود و همچون خادمی مخلص خود را خدمتگزار عزاداران حسینی می دانست و در تمامی مشکلات و مصائب خانوادگی و اجتماعی به دامن اهل بیت خصوصاً حضرت فاطمه زهرا(س) و حضرت موسی بن جعفر(ع) متوسل می شد.

سرانجام ایشان در سحرگاه ۲۹ خرداد ۱۳۸۴ جان به جان آفرین تسلیم کرد و در باغ رضوان اصفهان به خاک سپرده شد. معظم له دارای تألیفات زیادی از جمله یک دوره کتب منتخب الاحادیث و یک دوره مجمع الاحادیث جمعاً در چهل جلد با خط خوش و زیبا و دسته بندی و شماره گذاری مطالب می باشد.

سید محمد موسوی زاده

حجت الاسلام والمسلمین رحیمی اصفهانی
حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ غلامحسین رحیمی اصفهانی امام جمعه تفرش بود. او در سال ۱۳۱۴ ش در روستای حاجی آباد نجف آباد در خانواده ای مذهبی و کشاورز به دنیا آمد.

پدرش مرحوم حاج غلامعلی رحیمی هرچند به نام یک روحانی در محل معروف نبود، ولی از نظر تبلیغ، ارشاد مردم، بیان احکام و مسائل مذهبی و نقل تاریخ و قصص قرآن و حل و فصل امور مردم در حد یک روحانی پر تلاش بود.

مرحوم شیخ غلامحسین تا سال ۱۳۲۹ در روستای خود به کار کشاورزی اشتغال داشت و پس از فراگیری قرآن و قسمتی از جامع المقدمات نزد پدر به

حوزه علمیه اصفهان و پس از شش ماه به حوزه علمیه قم رهسپار گشت و با گذراندن دوره مقدمات، دروس سطح را نزد حضرات آیات ستوده، اعتمادی، نوری همدانی، سبحانی، اشتهاوردی و سلطانی فراگرفت.

اساتید درس خارچ ایشان هم آیات عظام بروجردی، امام خمینی، محقق داماد، اراکی، گلپایگانی، مرعشی نجفی، آملی، شیخ عباسعلی شاهرودی، وحید خراسانی و مکارم شیرازی بودند.

وی تا سال ۱۳۵۸ در شهر مقدس قم به سربرد و ضمن تحصیل به مسافرت های تبلیغی پرداخت و از فعالیت های انقلابی نیز غافل نبود.

در سال ۱۳۵۸ بر اثر اوضاع آشفته منطقه دشتستان و فعالیت های گروهکی از طرف دفتر امام مأموریت تبلیغی پیدا کرد و سپس به امامت جمعه برازجان منصوب گردید که پس از یک سال و نیم با آرام شدن اوضاع منطقه به قم بازگشت و در شهریور سال ۱۳۶۰ به امامت جمعه تفرش منصوب گردید و تا آخر عمر در این شهر به خدمات دینی مشغول بود که از آن جمله عبارتند از:

تأسیس صندوق قرض الحسنه ویژه ازدواج، مکتب زینب(س) ویژه بانوان، حوزه علمیه امام صادق(ع)، تدریس در دانشگاه امیرکبیر و دانشگاه آزاد اسلامی، برگزاری جلسات اخلاق و احکام و عقائد در نیروی انتظامی، سپاه و مدارس، مسئولیت ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر.

از مرحوم رحیمی آثار زیادی چاپ شده و مورد استفاده عموم مردم قرار گرفته که برخی از آنها عبارتند از:

۱. خداشناسی از دیدگاه علم و دین؛
۲. نبوت و رسالت از دیدگاه علم و دین؛
۳. ولایت و رهبری از دیدگاه علم و دین؛

۴. فروع دین؛

۵. درس هایی از اخلاق اسلامی در چهار جلد؛

۶. داستان های آموزنده در ده جلد؛

۷. درس هایی از معارف اسلامی در هشت جلد؛

۸. آیین زندگی در دو جلد؛

۹. وارثان انبیا در دو جلد؛

۱۰. لطیفه ها و خاطره ها در دو جلد؛

۱۱. آنچه همسران باید بدانند؛

۱۲. سرگذشت های عبرت آمیز از زندگی معتادان.

و آثار چاپ شده دیگر که جمعاً به ۳۴ جلد می رسد.

سرانجام آن عالم وارسته در نیمه شب دوشنبه ۲۳ رجب المرجب ۱۴۲۶ برابر با ۷ شهریور ۱۳۸۴ در تهران وفات یافت و با تشییعی شایسته در مدرسه امام صادق(ع) تفرش مدفون گردید.

*

حجت الاسلام عطار

حجت الاسلام والمسلمین شیخ مهدی عطار در سال ۱۳۲۳ ش در شهر مقدس نجف چشم به جهان گشود. وی پس از تحصیل علوم مقدماتی در حوزه علمیه نجف از محضر سید عبدالصاحب حکیم، شیخ محمدتقی جواهری، شیخ کاظم شمشاد، سید عزالدین بحر العلوم، شیخ محمدتقی ایروانی، سید علا بحر العلوم و شیخ مجتبی لنگرانی کسب فیض کرد و

در درس خارج آیت الله خوئی شرکت نمود. وی لیسانس رشته معارف اسلامی را از کلیه الفقه نجف در سال ۱۳۴۸ ش اخذ نمود. نمایندگی آیت الله حکیم و آیت الله خوئی و تدریس در حوزه های علمیه شهر حله، بصره... از جمله فعالیت های ایشان بود. آن مرحوم در سال ۱۳۶۰ ش به ایران مهاجرت نمود و در درس خارج فقه و اصول آیت الله سید کاظم حسینی حائری و آیت الله میرزا جواد تبریزی شرکت نمود و علوم حدیث را نزد مرحوم شیخ علی السماکه فراگرفت و از فعالیت های علمی ایشان تدریس سطوح عالی و درس خارج فقه و اصول و اخلاق در حوزه علمیه قم بود و همچنین صاحب امتیاز و مدیر مسئول مجله «قضایا اسلامیة» بود. از جمله تألیفات ایشان کتاب های التقیه منهج اسلامی واع، محاضرات اخلاقیه و

کتاب های چاپ نشده با عناوین الامة الوسط، ابتلاء الانبیاء، التوحید، الامر بالمعروف، الاستغفار، الصبر، الحب والنفاق، الولاة و اثره فی الحیاة، الدعاء، الاسلام دین و دولة، الفقر، الاختلاف، الاسلام و الفطرة می باشد. از جمله فعالیت های فرهنگی و اجتماعی ایشان در ایران تأسیس مؤسساتی مانند: مجتمع آموزشی پسرانه شهید صدر و دخترانه شهیده بنت الهدی صدر، مدرسه علمیه فجر و مدرسه علمیه امام مهدی (عج) و مدرسه علمیه اهل البیت در سال ۱۳۷۰ ق که به صورت حضوری و مکتبه ای به فعالیت علمی و آموزشی می پردازد و مؤسسه رسول اعظم که علاوه بر فعالیت های علمی و اجتماعی به تربیت مبلغ و خطیب و در بخش زنان و خانواده و تربیت اسلامی به فعالیت و خدمات رسانی می پردازد و چندین

درمانگاه و کتابخانه. معظم له پس از سقوط حکومت بعثی عراق به وطن مراجعت نمود و در حوزه علمیه نجف به تدریس درس خارج فقه و اصول پرداخت و در شهرهای عماره، بصره و بغداد مدارس دینیہ را احیا نمود. ایشان که از رهبران حزب الدعوة الاسلامیه به شمار می رفت و نقش برجسته ای در تشکیلات سیاسی عراق داشت و سال ها علیه رژیم بعثی عراق و حامیان غربی وی به مبارزه پرداخته بود در روز چهارشنبه ۲۳ شهریور ۱۳۸۴ برابر دهم شعبان المعظم ۱۴۲۶ به اتفاق سه همراه خود از جمله برادرشان حاج عباس عطار در منطقه لطیفیه جنوب بغداد به دست گروهی ناشناس به شهادت رسید و پیکر مطهرشان در مقبره کمیل بن زیاد در نجف به خاک سپرده شد.

علی اکبر صفری

فرهنگی

گزارش عملکرد هفتمین همایش

کتاب سال حوزه

در سال ۱۳۸۴ همزمان با هفتمین دوره همایش کتاب سال حوزه، ۱۰۶۴ عنوان کتاب در موضوعات و رشته های گوناگون علمی به دبیرخانه همایش ارسال شد. از این میان، ۱۴۵ اثر به مرحله دوم داوری راه یافت و شمار کتاب هایی که این مرحله را نیز با موفقیت، پشت سر گذاشتند ۲۸ عنوان می باشد که حائز رتبه های دوم و سوم هستند. مراحل اجرایی داوری کتاب سال حوزه به ترتیب و شرح زیر است:

۱. فراخوان عمومی از طریق رسانه های جمعی، روزنامه ها، اطلاعیه و مکتبه با مراکز علمی-پژوهشی و اعلام رسمی به

مراکز تحت پوشش دفتر علمیه کشور؛

۲. ثبت و گونه شناسی آثار در عرصه های تألیف، ترجمه، تدوین، تحقیق و تصحیح، شرح و حاشیه و ...؛
 ۳. طبقه بندی آثار در گروه های تخصصی؛
 ۴. داوری بدوی تحت نظارت کارشناسان و متخصصان هر رشته؛
 ۵. توزیع کتاب ها در میان گروه ها، همراه فرم های ویژه و دستورالعمل های اجرایی برای نزدیک تر کردن داوری ها به یکدیگر و یکسان سازی معیارها و شاخص ها؛
 ۶. عملیاتی کردن مراحل سخت افزاری و نرم افزاری همایش؛
 ۷. دعوت عمومی و ویژه برای حضور علما و فضیلاي حوزه در روز برگزاری همایش (۲۷/۱۱/۸۴).
- گفتنی است با توجه به مقتضیات مربوط به گروه سنی، سطح علمی و عوارض ناشی

از جنسیت و ایجاد فضای رقابت ویژه در میان گروه ها دبیرخانه همایش در روند داوری و ضابطه گزینش آثار تغییرات جدیدی پدید آورد، از جمله این که پدیدآورندگان آثار را در چهار گروه مجزا طبقه بندی کرد، این چهار گروه عبارتند از: اعلام، فضلا، نو قلمان و بانوان. در این میان حداقل امتیاز لازم برای گزینش کتاب برتر به شرح زیر می باشد:

- اعلام ۸۵ امتیاز؛

- فضلا ۸۰ امتیاز؛

- بانوان ۷۵ امتیاز؛

- نو قلمان ۷۵ امتیاز.

ضمناً با توجه به ناهمگون بودن نوع آثار و اهتمام ویژه به آثار تألیفی در برابر کمک تألیفی یا ترجمه به زبان فارسی شرایط برگزیده شدن آثار از این جهت نیز به شرح زیر تغییر یافت: